

ANMÄLAN

Datum

2017-10-19

Åklagarmyndigheten
Nationella åklagaravdelningen
Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål
Box 87
401 21 Göteborg

registrator.riksenh-miljomal@aklagare.se

Anmälan om åtalsprövning

Verksamhetsutövare

Företag/person som anmälan avser:	FMV, Försvarets materielverk
Adress:	Box 8
Postadress:	546 23 Karlsborg
Besöksadress:	Provplats Karlsborg
Ort:	Karlsborg
Fastighetsbeteckning:	
Organisations-/personnummer:	
Verksamhetskod enligt miljöprövningsförordning (2013:251):	92.10 (30 kap §1)
Telefon:	072 564 58 32
Telefax:	-
Kommun där verksamhet bedrivs:	Karlsborg
Fysisk person ansvarig för verksamheten (om jur person):	Anders Hedman
Befattning:	Provplatschef

Företagets normala verksamhet

Verksamhetens art:	Utprovning av militärt materiel
--------------------	---------------------------------

Gällande tillstånd

Rättslig reglering av verksamheten:	Tillstånd enligt miljöbalken
Tillstånd till företagets verksamhet som anmälan avser har meddelats av:	Länsstyrelsen Västra Götalands Län
Tillståndets omfattning:	Se bilaga 1
Beslutsdatum:	2010-11-18

Misstänkt miljöbrott: Utskjutning av brisant ammunition i Vättern

Enligt reportage i TV4 provsköt FMV artilleripjäsen Archer onsdagen den 11 oktober 2017. Spränggranater briserade i norra Vättern i eller helt nära fiskeförbudsområdet Tängan och i närheten av Röknehuvud/Kalv. Utan godkännande i samråd med länsstyrelsen är detta förbjudet. Det misstänkta
--

miljöbrottet är särskilt allvarligt då det sker mitt under rödingens, sikens och öringens lekperiod.

Villkor som reglerar verksamheten

FMV fick miljötillstånd för sin verksamhet den 18 november 2010. (Se bilaga 1.) Tillståndet reglerar bland annat skjutningar ut i Vättern. Tillståndet kräver i **villkor 5** och **14** att projektiler och granater ”så långt detta är möjligt” och ”i största möjliga utsträckning” ska skjutas mot projektilfång alternativt samlas upp och bärgas.

I **villkor 11** preciseras att skjutning mot

”- ett område 1x1,7 km vid Tängan under hela året,
- Röknen (södra delen) – Kalven, i stort inom 6 meters kurvan tiden 15 september – 31 december”,

kräver *samråd* med Fiskeriverket (numera Länsstyrelsens Vattenenhet).

När det gäller *brisant* ammunition står det i samma villkor 11 att skjutning mot ”- hela Vättern då det gäller ammunition avsedd att brisera vid nedslag i vatten och sprängningar i vatten” kräver *samråd*.

På sidan 36 i tillståndet från 2010 (som inom parantes sagt inte innehåller någon seriös prövning i enlighet med Natura 2000-regelverket) står följande:

”Detta totalfredade område för fångst av fisk har tillkommit för att skydda lek och uppväxt av röding och sik samt skapa förutsättningar för en återhämtning av i första hand rödingbeståndet. Det får bedömas som olyckligt att totalfreda ett område och samtidigt tillåta nedfall av material som kan påverka rödingens lekbottnar. Rödingbeståndet i Vättern har klassats som ett av landets mest unika fiskbestånd.”

Av denna anledning ansåg länsstyrelsen att utskjutning i dessa delar av Vättern borde undvikas. Därför konstruerades villkor 11 med krav på samtycke från fiskeintresset.

Tidigare beslut

Inför FMV:s planer på provskjutning med Archer vecka 44 år 2016 yttrande mark- och miljödomstolen till regeringen att skjutningen borde *förbjudas*. Yttrandet bifogas. (Bilaga 2.) Regeringen inhiberade då samrådsbeslutet att tillåta granatsprängningarna vid denna tidpunkt. I skrivande stund har regeringen ännu inte fattat något slutligt beslut.

Den misstänkt olagliga verksamheten dokumenteras av TV4

Den 11 oktober 2017 sprängde FMV åter granater över Vättern, denna gång framför TV4:s kamera. På FMV:s hemsida visades varningsområdet för skjutningar under onsdagen den 11 oktober. Varningsområdet skar in i (eller tangerade Tängan), sträckte sig upp till Rökneöarna och innanför 6- och 3-meters kurvan. Se bifogade bilder. (Bilaga 3, 4 och 5)

Skjutning inom detta område, under perioden 15 september till den 31 december, kräver samråd med länsstyrelsen enligt villkor 11 oavsett om ammunitionen som används är brisant eller inte.

Enligt telefonsamtal med Daniel Rydberg på Länsstyrelsens Vattenenhet har inget samråd skett inför skjutningen den 11 oktober 2017.

Ovanför eller på vattenytan

FMV har hävdad att om artilleripjäsen ställs in så att granaterna ska brisera *ovanför* vattenytan är samråd inte nödvändigt eftersom ”luftbrisd” inte regleras i tillståndet. Det finns dock ingen beskrivning i tillståndet av hur många meter ovanför vattenytan ammunition får explodera för att inte omfattas av samrådsplikten. Tvärtom framgår av skrivningarna på sidan 36 i tillståndet att syftet bl.a. är att förhindra ”nedfall av material som kan påverka rödingens lekbottnar”.

Även om granaterna sprängs 10-20 meter ovanför vattenytan sker en kraftig påverkan av målområdet och en kaskad av stålsplitter sprids över Vätterns botten. Eftersom den brisanta ammunitionen *riktas mot vattenytan*, och tryckvågen och stålsplittret når vattnet, är både första och andra strecksatsen i villkor 11 tillämplig på den aktuella utskjutningen av granater.

Dessutom handlar det om provskjutning av nytt material och FMV kan inte garantera att granaternas nedslagsplats, efter en färd på 11 till 17 km, inte exploderar närmare vattenytan eller i vattnet. I ansökningshandlingarna räknar FMV med 5 % blindgångare.

Undantagsvillkor som kräver särskilda skäl

Av tillståndets skrivningar framgår att granatbeskjutning av Vättern endast bör ske i undantagsfall och vid tidpunkter då fisken inte störs. FMV bör alltså i samråd påvisa särskilda skäl för att inte villkor 5 och 14, samt begränsningen vad gäller plats och brisant ammunition i villkor 11, ska följas. Granatsprängningarna ger även upphov till extremt höga bullernivåer över stora delar av norra Vätterbygden. Granatexplosionerna är i tillståndet inte reglerade av några bullervillkor, jämför t.ex. villkor 8 där det föreskrivs att provskjutning med tyngre vapen endast får utföras vid viss vindriktning. Orsaken är troligen att tillståndet förutsätter att skjutning av brisant ammunition över Vättern inte bör ske utom i yttersta undantagsfall och definitivt inte under fiskens lekperiod. Samrådskravet innebär att det bör finnas särskilda skäl om denna verksamhet ska tillåtas trots stora risker och skadeverkningar.

Den 11 oktober fanns inga särskilda skäl att spränga granater över Vättern. Två dagar tidigare, den 9 oktober på eftermiddagen, hade FMV:s personal förklarat för riksdagsledamöterna Stina Bergström och Emma Hult (som den dagen gjorde ett studiebesök på provplats Karlsborg tillsammans med undertecknad) att utprovningen av Archer mycket väl kunde ske på andra platser i Sverige. Det fanns heller ingen brådska vad gällde utprovningen.

Aktion Rädda Vättern hade redan förra hösten 2016-10-30 varnat FMV för att begå miljöbrott. Se bifogat meddelande (bilaga 6). Det är därför uppenbart att FMV med berått mod nu nonchalerat villkor 5, 11 och 14 i miljötillståndet genom att den 11 oktober återuppta granatbeskjutningen med Archer (bild i bilaga 7) av norra Vättern, mitt under rödingens, sikens och öringens

lekperiod och romläggning.

Denna information kommer också att lämnas till Försvarsinspektören för Hälsa och Miljö. Undertecknad förutsätter därför att även tillsynsmyndigheten lämnar in en anmälan om misstänkt miljöbrott.

Författningsbestämmelse som enligt undertecknads uppfattning är lämplig

Miljöbalkens 29 kap. 4 § För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet /.../
2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

Vidare information

Kontaktperson 1:	Christer Haagman
Tel:	072-895 16 91
E-post:	christer.haagman@gmail.com
Kontaktperson 2:	Elisabeth Lennartsson
Tel:	070-659 09 63
E-post:	lisa.lennartsson@telia.com

Föreningen Aktion Rädda Vättern

Christer Haagman
Styrelseledamot

Bilagor:

- Bilaga 1_FMV:s tillstånd från 2010-11-18
- Bilaga 2_Mark- och miljödomstolens yttrande 25 okt 2016
- Bilaga 3_FMV:s skjutvarningar onsdagen den 11 okt 2017
- Bilaga 4_Fiskeförbudsområden Tängan och norra Vättern
- Bilaga 5_Sjökort Kalv o Röknehuvud 6 metersgränsen
- Bilaga 6_Varning för miljöbrott - Till regeringen för kännedom
- Bilaga 7_ Bild på artilleripjäsen Archer